

ĐẠI HỌC TỔNG HỢP HÀ NỘI
TẠP CHÍ KHOA HỌC No 3 + 4 - 1992

**TỪ TƯ TƯỞNG ĐỘC LẬP TỰ DO ĐẾN CHIẾN LƯỢC
ĐẠI ĐOÀN KẾT**

LÊ MẬU HÂN *

1. Có một sự thật là không ít người đã đặt câu hỏi có phải Hồ Chí Minh là nhà lý luận cách mạng, nhà tư tưởng hay chỉ là người "ứng dụng" học thuyết cách mạng của nước ngoài, người tổ chức thực tiễn đại tài mà thôi? Phải chăng Hồ Chí Minh không có những tác phẩm chuyên bàn về lý luận, về học thuyết, về tư tưởng như nhiều nhà chính trị, nhà tư tưởng khác nên họ nêu ra câu hỏi đó?

Lại có một sự thật khác không phải chỉ trong giờ xúc động và tiếc thương vô hạn khi trái tim Hồ Chí Minh ngừng đập mà mãi mãi đến ngày nay, thế giới đều thừa nhận và ngợi ca Hồ Chí Minh là một anh hùng giải phóng dân tộc của thời đại, một lãnh tụ kiệt xuất của cách mạng Việt Nam, người chiến sĩ quốc tế xuất sắc vì hòa bình hữu nghị, vì độc lập tự do, vì quyền của con người và tiến bộ xã hội. Và rất nhiều chính khách, nhiều nhà nghiên cứu tư tưởng, triết học, lịch sử ... trên thế giới đã sớm nhận và khẳng định Hồ Chí Minh là một nhà tư tưởng, nhà lý luận cách mạng đặc sắc. "Hồ Chí Minh là một lãnh tụ và một nhà tư tưởng Mác xít - Lê nin vĩ đại của thế giới... là con người cần thiết xuất hiện đúng lúc, đúng yêu cầu của lịch sử, với những tư tưởng và ý kiến đúng. Chính vì vậy mà đồng chí đã làm ra lịch sử" (1).

Ở Việt Nam các nhà Hồ Chí Minh học đã có những công trình nghiên cứu khẳng định vị trí của tư tưởng Hồ Chí Minh trong kho tàng lý luận cách mạng của thời đại, Phạm Văn Đồng viết "cho đến đầu thế kỷ XX, học thuyết Mác - Lê nin chỉ mới soi sáng cách mạng vô sản phương tây. Hồ Chí Minh đã góp phần mang chân lý thời đại này về soi sáng phần của thế giới mà học thuyết Mác - Lê nin vừa mới bắt đầu chiếu tới. Từ đó Hồ Chí Minh suy nghĩ, tìm tòi nghiên cứu để bổ sung những điều mà các bậc thầy học thuyết Mác - Lê nin, vì sự hạn chế của lịch sử, chưa nói được đầy đủ. Đó là lý luận về cách mạng ở các nước thuộc địa" (2). *Tư tưởng Hồ Chí Minh nằm trong dòng sáng tạo của cách mạng của những con người mà công hiến lý luận và sự nghiệp đấu tranh vạch đường cho thời đại" (3).*

Việt Nam nằm trong dòng chảy của thời đại, song không phải một dòng êm đềm lặng

(+) Phó Giáo sư, Khoa Lịch sử Đại học Tổng hợp Hà Nội

sóng mà là dòng chảy đa chiều trong bão tố sóng cồn của cuộc đấu tranh quyết liệt, phức tạp giữa các mặt đối lập của thế giới. Vượt qua muôn trùng hiểm nguy, Việt Nam đã đi tới đích đầu tiên trong phong trào đấu tranh giải phóng dân tộc, đưa đến thành công của cách mạng tháng Tám năm 1945, tiến hành hai cuộc kháng chiến vĩ đại, đánh thắng hai đế quốc to, dẫn đến sự sụp đổ cả một hệ thống thuộc địa thế giới mà trước đó chưa ai có thể lường chạc là hiện thực của thế kỷ XX. Hồ Chí Minh là linh hồn của cách mạng và kháng chiến của nhân dân ta. Người đã làm rạng rỡ dân tộc ta. Cách mạng là sáng tạo, không có sáng tạo cách mạng thì không có thành công của cách mạng. Phải có thiên tài, trí tuệ, có lý luận khoa học tiên phong và tài năng tổ chức thực tiễn sáng tạo của Hồ Chí Minh mới có thời đại Hồ Chí Minh rực rỡ trong lịch sử dân tộc Việt Nam - thời đại độc lập và tự do. Không chỉ trong các bài viết, bài nói, các tác phẩm mà cả trong thực tiễn tổ chức sáng tạo của Hồ Chí Minh cho phép ta tổng kết, đúc rút thành một hệ thống quan điểm khá hoàn chỉnh và độc đáo. Vì vậy, các nhà Hồ Chí Minh học Việt Nam đều thống nhất rằng Hồ Chí Minh là một nhà *lý luận - thực tiễn* vĩ đại.

Tư tưởng Hồ Chí Minh không chỉ là vũ khí lý luận của cách mạng Việt Nam những thập kỷ qua mà còn là ánh sáng soi đường cho dân, cho Đảng ta tiến lên trong giai đoạn cách mạng mới hiện nay và mai sau. Đảng và nhân dân ta nguyện mãi mãi đi theo ngọn cờ tư tưởng Hồ Chí Minh. Chủ nghĩa Mác - Lê nin, tư tưởng Hồ Chí Minh là nền tảng tư tưởng và kim chỉ nam cho mọi hành động cách mạng của nhân dân ta.

2. Vậy tư tưởng Hồ Chí Minh là gì ? Một hệ tư tưởng, một học thuyết cách mạng bao giờ cũng có một cấu trúc chặt chẽ hòa quyện với nhau của nhiều bộ phận hợp thành bản chất và đặc điểm của nó, có nguồn gốc phát sinh và phát triển, có giá trị làm nền tảng tư tưởng và kim chỉ nam, cho mọi hành động của chính đảng cách mạng, của cả một phong trào cách mạng hay của cả một dân tộc, có ý nghĩa khoa học và thực tiễn cách mạng sâu sắc. Tư tưởng Hồ Chí Minh - từ trong nội dung và bản chất của nó đã hàm chứa đủ các yếu tố cấu thành như nó đã tồn tại.

Tư tưởng Hồ Chí Minh - một hệ quan điểm về cách mạng giải phóng dân tộc, giải phóng xã hội, giải phóng con người khỏi ách nô dịch của chủ nghĩa thực dân và các thế lực thống trị áp bức, bóc lột thực hiện quyền độc lập và tự chủ, quyền sống, quyền tự do và quyền mưu cầu hạnh phúc, quyền sống hòa bình và hữu ái của các dân tộc, của nhân loại. Các quan điểm đó hòa quyện và thống nhất với nhau được diễn ra trong cuộc sống đấu tranh và dựng xây của các dân tộc với tất cả đặc điểm vốn có về truyền thống, đất nước, xã hội, và con người của mọi dân tộc, mỗi khu vực và của thế giới trong từng thời kỳ và hoàn cảnh khác nhau.

Tư tưởng Hồ Chí Minh là sự tổng hòa biện chứng mối quan hệ dân tộc và giai cấp, quốc gia và quốc tế, độc lập dân tộc và xã hội chủ nghĩa đầy sáng tạo và năng động cách mạng kết thành một hạt nhân sáng chói có giá trị trường tồn đối với dân tộc ta và các dân tộc trên thế giới: "*không có gì quý hơn độc lập tự do*". Tư tưởng và hoạt động cách mạng của Hồ Chí Minh lấy dân tộc và con người làm điểm xuất phát, làm động lực và mục tiêu. Tư tưởng đó đã và mãi mãi khơi dậy sức mạnh của truyền thống yêu nước, yêu dân, sức mạnh đoàn kết dân tộc kết hợp với sức mạnh quốc tế trong sáng thủy chung.

Tư tưởng Hồ Chí Minh là sản phẩm trí tuệ của truyền thống và hiện tại của dân tộc và thời đại mới, của một tư duy uyên thâm năng động cách mạng, sáng tạo và đổi mới.

Tư tưởng đó mang bản sắc dân tộc đậm đà và sâu sắc, được tiếp nối và nâng lên tầm cao của tính thời đại.

Tư tưởng "không có gì quý hơn độc lập tự do" là động lực và mục tiêu lý tưởng, là cơ sở của chiến lược cách mạng, chiến lược kháng chiến, chiến lược kiến quốc xây dựng thể chế kinh tế, chính trị, xã hội mới; chiến lược đoàn kết toàn dân tạo dựng sức mạnh dân tộc và sức mạnh quốc tế; Chiến lược xây dựng đội tiên phong cách mạng của giai cấp, của dân tộc và chiến lược con người của Hồ Chí Minh, của Đảng cộng sản Việt Nam.

3. Chiến lược đoàn kết toàn dân, tạo dựng sức mạnh dân tộc và sức mạnh quốc tế là một bộ phận cấu thành hệ tư tưởng cách mạng Hồ Chí Minh. Vì vậy, khi nghiên cứu chiến lược đoàn kết của Người phải gắn nó trong mối hòa quyện với các chiến lược cách mạng khác, đặc biệt phải lấy tư tưởng độc lập tự do làm cốt, coi đó là điểm sáng chỉ đường và quy tụ. Việt Nam là một quốc gia có hàng ngàn năm văn hiến. Việt Nam là "một nước có chung một dân tộc, chung một dòng máu, chung một phong tục, chung một lịch sử, chung một truyền thống, chung một tiếng nói" (4). Dân Việt Nam có lòng yêu nước nồng nàn, có ý chí độc lập tự chủ, kiên cường, bất khuất, đoàn kết thủy chung, có "mối tình đoàn kết, nghĩa đồng bào" (5) sâu nặng từ ngàn xưa - đó là bản sắc vô cùng quý giá và vững bền. Nó được giữ gìn, kế tục và phát triển từ thế hệ này qua thế hệ khác. Đó là lẽ sống, là sức mạnh để chiến đấu và dựng xây, để bảo tồn và phát triển dân tộc.

Không có gì quý hơn độc lập tự do - tư tưởng cách mạng vĩ đại và cốt lõi của Hồ Chí Minh vừa có bề dờ của quá khứ, phản ánh được khát vọng của hiện đại và rọi sáng tương lai của cả dân tộc, vừa hợp với chính nghĩa sống còn của các quốc gia dân tộc trên thế giới, chính là chìa khóa vạn năng, điểm hội tụ thắng lợi của chiến lược "đoàn kết, đoàn kết, đại đoàn kết, thành công, thành công, đại thành công".

Cả thế giới vô cùng khâm phục song cũng không hiểu nổi nhân dân Việt Nam lấy sức mạnh thần kỳ của mình ở đâu để chống lại những kẻ thù cực mạnh như đế quốc Mỹ xâm lược? Chính Hồ Chí Minh qua lời nói và việc làm đã trả lời cho thế giới biết, trước hết đó là *đại đoàn kết*. Nhưng sự đoàn kết đó đã dựa trên một nền tảng tư tưởng và niềm tin sắt đá rằng "không có gì quý hơn độc lập tự do". Chính vì vậy, trên từng mặt trận của kháng chiến, người Việt Nam vẫn luôn luôn giữ vững được ý chí và tinh thần chiến đấu hết sức trong sáng và niềm lạc quan tin tưởng làm ngạc nhiên đối với những ai không hiểu được giá trị vĩ đại của tư tưởng nói trên của Hồ Chí Minh đã khắc sâu vào trái tim và khối óc của mỗi người dân Việt Nam yêu nước.

Có dựa vào tư tưởng vĩ đại, cao cả của Hồ Chí Minh ta mới có thể đi sâu nhận thức được chiến lược đại đoàn kết của Người trong quá khứ, kế thừa và nâng cao để chỉ đạo đoàn kết dân tộc trong sự nghiệp xây dựng đất nước giàu mạnh hiện nay và định hướng vững chắc cho bước tiếp trong tương lai.

4. Với tính cách là một nhà lý luận - thực tiễn, Hồ Chí Minh không trình bày các lý

luận cách mạng của Người theo lối uyên bác xã hội và thường diễn đạt bằng những lời đơn giản, súc tích. Ngay từ những năm đầu thế kỷ XX, khi xây dựng lý luận cách mạng thuộc địa để truyền vào Việt Nam, Hồ Chí Minh đã nhấn mạnh rằng sách phải viết cho vấn tắt dễ hiểu, dễ nhớ. Nói việc gì thì nói rất giản tiện, không tô vẽ trang hoàng gì cả. Phải kêu to, làm chóng đẻ cứu lấy giống nòi, thì giờ đâu rảnh và vẽ vời traу chuốt. Văn chương và hy vọng trong sách của Người chỉ ở trong hai chữ : "Cách mệnh ! cách mệnh !!!" - Song từ những câu ngắn gọn, cô đọng của Hồ Chí Minh lại mang nội dung tư tưởng lớn.

"Không có gì quý hơn độc lập tự do", "chúng ta thà hy sinh tất cả, chứ nhất định không chịu mất nước, nhất định không chịu làm nô lệ", "dân tộc trên hết, Tổ quốc trên hết", "vừa là những lời hịch cứu nước, vừa là khẩu hiệu chiến lược, là mục tiêu chính trị cao cả, vừa là tư tưởng cách mạng, và là học thuyết chính trị Hồ Chí Minh - đó chính là lý luận - thực tiễn Hồ Chí Minh, lý luận của một nhà tư tưởng Đông phương hiện đại. Suy ngẫm về các hiện tượng chiến đấu kiên cường và thắng lợi vĩ đại của Việt Nam với sức mạnh tư tưởng độc lập tự do, người nước ngoài đã nhận xét, cụ Hồ "một con người biết nói lên những tiếng nói cần nói vào mỗi giai đoạn lịch sử để động viên nghị lực, tập hợp lực lượng, kích thích chủ nghĩa anh hùng và khen ngợi sáng kiến - những lời nói giản dị đúng mức, không văn hoa nhưng khắc sâu vào trái tim, khối óc của từng người, bởi vì Người nói những lời đó chỉ là diễn đạt điều mà mọi người cảm thấy sâu xa nhất trong lòng mình nhưng chưa diễn đạt được. Người là hiện thân ý chí bất khuất của cả một dân tộc không bao giờ cam chịu làm nô lệ, vì... Cụ Hồ Chí Minh đã cống hiến cả cuộc đời mình cho sự nghiệp độc lập dân tộc, nên mỗi lời của Người đều gắn chặt với nguyện vọng của nhân dân Việt Nam" (6). Và cũng vì lẽ đó mà Mác-ta Rô-giát, người Cu Ba đã khẳng định: "không có gì quý hơn độc lập tự do", đó là khẩu hiệu... đây sức sống trong đấu tranh, đó là lẽ sống và là học thuyết cách mạng Hồ Chí Minh. Nếu ai hỏi văn bản nào giải thích kỹ càng nhất học thuyết Hồ Chí Minh thì chúng ta phải trả lời đó là chủ nghĩa anh hùng nảy sinh hàng ngày trong dân tộc của Người và thông qua chủ nghĩa anh hùng này sinh hàng ngày trong nhân dân Việt Nam, người ta đã tìm thấy lời giải thích hay nhất về học thuyết vì độc lập tự do của Hồ Chí Minh" (7) - Đây là một nét độc đáo trong lý luận, tư tưởng cách mạng của Hồ Chí Minh cần phải được suy ngẫm kỹ càng và nghiêm túc khoa học trong nghiên cứu tư tưởng và chiến lược đoàn kết của Hồ Chí Minh.

Đúng là người ta không thể tìm thấy hệ thống lý luận, tư tưởng và các chiến lược cách mạng trong một tác phẩm đầy đủ do Hồ Chí Minh viết, song nó được thể hiện thành các hệ thống hoàn chỉnh từ trong các bài nói, bài viết, thư từ, lời kêu gọi, tác phẩm và trong sự nghiệp hoạt động của Người.

Đó là hệ thống lý luận về những quan điểm chiến lược cách mạng, về cách mạng giải phóng dân tộc, giải phóng xã hội, giải phóng con người, về chủ nghĩa đế quốc và chủ nghĩa thực dân, về quyền dân tộc cơ bản, quyền độc lập tự do, quyền sống và quyền mưu cầu hạnh phúc, về chiến lược đoàn kết dân tộc và đoàn kết quốc tế, về phương pháp cách mạng và nghệ thuật quân sự, về Đảng cách mạng tiên phong của giai cấp, của dân tộc... Một đặc điểm trong tư duy lý luận của Hồ Chí Minh là quan điểm hệ thống. Vì vậy khi nghiên cứu, chúng ta không thể xa rời quan điểm toàn diện và hệ thống. Nếu rơi vào

khuyh hướng cắt xén, chấp nhật những ý, những lời, những sự việc rời rạc, tách khỏi hoàn cảnh lịch sử cụ thể và xa rời quan điểm toàn diện và hệ thống tất sẽ dẫn đến mâu thuẫn nghịch lý, trái ngược nhau trong nhận thức và kết luận của chúng ta. Cũng vậy, nghiên cứu chiến lược đoàn kết của Hồ Chí Minh cần phải quán triệt các quan điểm toàn diện, nhất quán và xuyên suốt.

Hoạt động thực tiễn cách mạng của Hồ Chí Minh vô cùng phong phú, đa dạng và kiệt xuất. Không phải chỉ trên phạm vi chiến lược, toàn cục mà cả trong những hành động cụ thể của Người đều mang đậm dấu ấn của lý luận và chiến lược đoàn kết. Việc Hồ Chí Minh đề Hoàng đế Bảo Đại thoái vị và Cựu Hoàng được mời làm cố vấn tối cao của Chính phủ nước Việt Nam dân chủ cộng hòa, việc Vương Chí Xinh thủ lĩnh đồng bào Mông ở Hà Giang được Người tặng kiếm, Bùi Bằng Đoàn được bầu làm trưởng ban thường trực Quốc hội... và hàng ngàn vạn sự kiện cụ thể khác trong lịch sử xây dựng khối đoàn kết dân tộc của Hồ Chí Minh nếu được thống kê hết, phân tích một cách khoa học chắc sẽ đem lại cho chúng ta những vấn đề lý luận vô cùng thú vị và đặc sắc.

5. Hồ Chí Minh - người yêu nước cộng sản Việt Nam vĩ đại, suốt cả cuộc đời chỉ có một ham muốn, ham muốn tột bậc làm sao cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ta ai cũng có cơm ăn, áo mặc, ai cũng được học hành. Người là hiện thân của khối đoàn kết dân tộc và đoàn kết quốc tế. Sức mạnh dân tộc kết hợp với sức mạnh quốc tế tạo thành sức mạnh cách mạng Việt Nam, đã đem lại cho dân tộc ta những chiến công chói lọi trong lịch sử dân tộc và thời đại. Trước khi từ biệt cõi đời này, Hồ Chí Minh đã nói lên điều mong muốn cuối cùng của mình là "toàn Đảng, toàn dân đoàn kết phấn đấu, xây dựng một nước Việt Nam hòa bình, thống nhất, độc lập dân chủ và giàu mạnh, góp phần xứng đáng vào sự nghiệp cách mạng thế giới" (8).

Tư tưởng *độc lập, tự do, chiến lược đại đoàn kết, đại thành công* của Hồ Chí Minh là xuyên suốt và nhất quán trong lý luận và hoạt động thực tiễn của Người.

Nghiên cứu tư tưởng cách mạng, chiến lược đại đoàn kết của Hồ Chí Minh cần phải khái quát thành lý luận để góp phần làm phong phú vào kho tàng tư tưởng cách mạng của dân tộc và thời đại để kế thừa và vận dụng vào chỉ đạo sự nghiệp, xây dựng đất nước hôm nay và định hướng cho bước tiếp mai sau.

Trong bối cảnh lịch sử mới của dân tộc và quốc tế, đi theo con đường Hồ Chí Minh đã chọn, lấy tư tưởng của Người làm nền tảng và kim chỉ nam, Đảng và Nhà nước ta đang từng bước đổi mới quan hệ trong hệ thống chính trị, đổi mới trong phương thức lãnh đạo của Đảng, đổi mới cơ cấu và phương thức quản lý của nhà nước, đổi mới tổ chức và hoạt động của mặt trận Tổ quốc và các đoàn thể nhân dân, nhằm *phát huy mọi tiềm lực vật chất, tinh thần và trí tuệ của tất cả các giai cấp và tầng lớp xã hội, tập hợp trong khối đoàn kết dân tộc, phấn đấu vì sự nghiệp dân giàu, nước mạnh, theo định hướng xã hội chủ nghĩa, đồng thời Việt Nam muốn làm bạn với tất cả các nước trong cộng đồng thế giới phấn đấu vì hòa bình, độc lập và phát triển*. Đó chính là sự kế thừa, tiếp nối và vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh vào chính trị hiện đại của Đảng cộng sản Việt Nam.

**ĐỘC LẬP TỰ DO, ĐOÀN KẾT DÂN TỘC VÀ QUỐC TẾ - ĐẠI THÀNH CÔNG.
ĐÀM GIÀU NƯỚC MẠNH, ĐOÀN KẾT DÂN TỘC VÀ LÀM BẠN VỚI TẤT CẢ CÁC
NƯỚC - ĐẤT NƯỚC ĐÀNG HOÀNG VÀ GIÀU ĐẸP. ĐÓ LÀ KHOA HỌC CÁCH
MẠNG HỒ CHÍ MINH, là bí quyết phát triển thắng lợi của quá khứ, hiện tại và tương
lai của DÂN TỘC VIỆT NAM.**

CHÚ THÍCH:

(1) *Gót hơn: xem Thế giới ca ngợi và thương tiếc Hồ Chủ Tịch. Nxb ST, H 1976, tr 530.*

(2) (3) *Phạm Văn Đồng: Hồ Chí Minh, một con người, một dân tộc, một thời đại, một sự nghiệp. ST. H 1990, tr 22, 16.*

(4)(5) *Hồ Chí Minh: Toàn tập, tập 1, ST, H 1980, tr 449*

(6) *Báo An nét, xuất bản ở miền đông An giê ri, số 4/9/1969 xem Thế giới ca ngợi và thương tiếc Hồ Chủ Tịch, H, 1976, tr 294, 295.*

(7) *Mác -ta Rô-Giát, báo Gram-ma, Cu ba, số ngày 14/9/1969, xem sách trên, tr 95, 96, 97.*

(8) *Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh, BCHTW ĐCSVN, HN 1989 tr 50*